

Sygn. akt I CSK 784/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 listopada 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak (przewodniczący)

SSN Marta Romańska

SSN Mirosław Bączyk (sprawozdawca)

Protokolant Justyna Kosińska

w sprawie z powództwa Stowarzyszenia Autorów ZAiKS w Warszawie
przeciwko R. sp. z o.o. w [...]
o zapłatę i zobowiązanie do udzielenia informacji,
po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 4 listopada 2016 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 2 czerwca 2015 r., sygn. akt I ACa .../11,

- 1. oddala skargę kasacyjną;**
- 2. pozostawia rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Powód-Stowarzyszenie Autorów ZAiKS domagało się od strony pozwanej – A.- spółki z o.o. zasądzenia kwoty 52 800 zł z odsetkami jako tzw. wynagrodzenia dodatkowego na podstawie art. 70 ust. 2 pkt 4 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz.U. z 2016 r., poz. 666; cyt. dalej jako „prawo autorskie”) w wersji obowiązującej w 2006 r., a także zobowiązania tej strony do przedstawienia na podstawie art. 105 ust. 2 prawa autorskiego pisemnych informacji dotyczących nakładów poniesionych na dwa filmy załączone w formie płytek DVD do czasopism wydawanych przez stronę pozwaną.

Sąd Okręgowy uznał roszczenie strony powodowej za usprawiedliwione co do zasady po dokonaniu następujących ustaleń faktycznych.

Powód jest organizacją zbiorowego zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi (ozz) w rozumieniu art. 104 ust. 1 prawa autorskiego i uzyskał w dniu 23 października 1998 r. odpowiednie zezwolenie na zbiorowe zarządzanie prawami autorskimi m.in. do utworów słownych, muzycznych, słowno-muzycznych i choreograficznych w utworze audiowizualnym na polach eksploatacji wskazanych szczegółowo w tym zezwoleniu. W kwietniu i w maju 2006 r. pozwany dołączył do wydawanych przez siebie dwóch czasopism dwa filmy na płycie DVD. Zdaniem powoda, zgodnie z art. 70 ust. 2 prawa autorskiego (obowiązującego w 2006 r.) twórcom utworu audiowizualnego, określonym w tym przepisie, przysługuje stosowne wynagrodzenie w związku z reprodukowaniem takiego utworu na egzemplarze przeznaczone do własnego użytku osobistego. Wynagrodzenie to jest wypłacane tym twórcom za pośrednictwem powoda (art. 70 ust. 3 prawa autorskiego). Sąd Okręgowy zastrzegł, że przepis art. 70 ust. 2 pkt 4 prawa autorskiego został wprawdzie zredagowany niejasno i wieloznacznie, jednakże możliwa jest jego wykładnia, zgodnie z którą zwielokrotnianie utworu audiowizualnego na płytkach DVD, przeznaczonych do przekazywania na własność indywidualnych odbiorcom do ich własnego użytku, oznacza także sprzedawanie egzemplarzy czasopisma wraz z wyprodukowanymi egzemplarzami płytki DVD z filmem. Takie reprodukovanie utworu audiowizualnego w rozumieniu wspomnianego przepisu mieści się w polu

eksploatacji zwielokrotniania, wskazanym w pkt.2b zezwolenia (decyzji z dnia 23 października 1998 r.). Strona powodowa jest zatem właściwym podmiotem uprawnionym do dochodzenia tzw. wynagrodzenia dodatkowego (art. 70 ust. 3 prawa autorskiego). Na rzecz tego uprawnienie (legitymacji powoda) przemawia także domniemanie przewidziane w art. 105 ust. 1 prawa autorskiego, które nie zostało podważone w toku postępowania przez stronę pozwaną. Ponadto powód wykazał swoją legitymację czynną do dochodzenia wynagrodzenia w ten sposób, że przedstawił jeszcze odpowiednie metryki obu filmów reprodukowanych na płytkach DVD. Z metryk tych wynika, jakie tzw. utwory wkładowe w rozumieniu art. 70 ust. 2 prawa autorskiego zostały wykorzystane we wspomnianych filmach. Powód przedłożył też odpowiednie umowy zawarte z twórcami tzw. utworów wkładowych lub ich następcami prawnymi. Legitymacja czynna powoda obejmowała także upoważnienie do wystąpienia z żądaniem udzielenia informacji na podstawie art. 105 ust. 2 prawa autorskiego.

Apelacja pozwanego został oddalona; Sąd Apelacyjny uznał, że Sąd Okręgowy rozpoznał istotę sprawy, chociaż przesądził jedynie to, iż dochodzone przez powoda roszczenie usprawiedliwione jest co do zasady. Istniały podstawy do przyjęcia legitymacji biernej strony pozwanej, bowiem doszło do eksploatacji utworów audiowizualnych(filmów) na polu eksploatacji określonym w art. 70 ust. 2 pkt 4 prawa autorskiego. W przepisie tym chodzi także o sytuację polegającą na zwielokrotnieniu utworu audiowizualnego na płytkach DVD przeznaczonych do ich przekazywania na własność indywidualnym odbiorcom do ich indywidualnego użytku. Mieści się w tym także sprzedaż czasopism wraz z wyprodukowanymi egzemplarzami płyty. Taka wykładnia wspomnianego przepisu ma, według Sądu, charakter dominujący. Nie doszło do skutecznego wykazania przez stronę pozwaną, że uzyskane przez powoda upoważnienie, przewidziane w zezwolenia z dnia 23 października 1998 r., (następnie zmienione) nie obejmowało uprawnienia do żądania wynagrodzenia dodatkowego określonego w art. 70 ust. 2 pkt 4 prawa autorskiego. Prawidłowa okazała się ocena, zgodnie z którą reprodukowanie utworów w rozumieniu tego przepisu mieści się w polu eksploatacji w postaci ich zwielokrotniania, a powód uzyskał zezwolenie na zbiorowe zarządzanie prawami autorskimi do utworów w utworze audiowizualnym na tym właśnie polu.

Nie ma zatem znaczenia to, że powodowi udzielono upoważnienia do zbiorowego zarządzania prawami nie do utworu audiowizualnego jako całości. Sąd Apelacyjny nie podzielił stanowiska strony pozwanej, że art. 70 ust. 2 pkt 4 prawa autorskiego odnosi się do sytuacji, w której następuje reprodukcja do własnego użytku osobistego korzystającego (powoda), tj. podmiotu reprodukującego.

W skardze kasacyjnej strony pozwanej podnoszono zarzuty naruszenia prawa procesowego: art. 328 § 2 k.p.c. i przepisów prawa materialnego: art. 70 ust. 3 w zw. z art. 70 ust. 2 pkt 40 prawa autorskiego (obowiązującego w 2006 r.); art. 70 ust. 2¹ pkt 4 w zw. z art. 40 ust. 2 pkt 4 prawa autorskiego (obowiązującego w 2006 r.); art. 9 ust. 1 prawa autorskiego w zw. z art. 70 ust. 2 i art. 70 ust. 2 pkt 4 prawa autorskiego (obowiązującego w 2006 r.); art. 105 ust. 2 prawa autorskiego, art. 110 prawa autorskiego.

Strona skarżąca wnosiła o uchylenie zaskarżonego wyroku i o przekazanie sprawy sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. Wbrew stanowisku strony skarżącej, zaskarżone rozstrzygnięcie Sądu Apelacyjnego może być poddane odpowiedniej kontroli kasacyjnej. Uzasadnienie wyroku tego Sądu zawiera bowiem wszystkie zasadnicze elementy formalne, przewidziane w art. 328 § 2 k.p.c. przy założeniu przyjętej przez Sąd merytorycznej koncepcji rozstrzygnięcia. Nietrudno jednocześnie zauważyć, że przy motywacji prawnej zarzutu naruszenia tego przepisu nawiązano także do innych kwestii, które mogą być podnoszone jedynie w ramach innych zarzutów kasacyjnych (np. kwestia rozpoznania istoty sporu, rozważenie wszystkich zarzutów apelacyjnych, wyjaśnienie charakteru tzw. dodatkowego wynagrodzenia, przesłanki zastosowania domniemania przewidzianego w art. 105 ust. 1 prawa autorskiego i in; por. pkt 33-37 skargi). Niezależnie od tego można jeszcze stwierdzić brak odpowiedniej sekwencyjności i konsekwencji w zakresie prawnej motywacji zarzutów zgłoszonych na wstępie skargi. Ponadto zarzut nierozpoznania istoty sprawy (art. 386 § 4 k.p.c.) był już podnoszony przez stronę skarżącą w apelacji i jego bezpodstawność trafnie została wykazana w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku (s. 6 uzasadnienia). Jeżeli jednak istotę sprawy strona

skarżąca rozumie jako potrzebę rozstrzygnięcia tego, jakich w istocie twórców reprezentuje w obecnym sporze strona powodowa (twórców utworów wkładowych wykorzystanych w utworze audiowizualnym i to w zakresie ich eksploatacji „poza utworem audiowizualnym”, czy w ramach utworu; pkt 35 skargi), to kwestia ta może być oceniana na podstawie treści uzyskanego przez stronę powodową zezwolenia (decyzji) z dnia 23 października 1998 r. (zob. pkt 3 uzasadnienia).

2. W skardze zgłoszono zarzut niezastosowania przepisu art. 110 prawa autorskiego. Przepis ten obowiązywał w 2006 r. i obowiązuje do dziś w wersji niezmienionej. W przepisie tym przewiduje się odpowiednie kryteria ustalania wysokości tzw. wynagrodzenia dodatkowego objętego sporem. Nawiązywanie do tych kryteriów w toku obecnego postępowania rozpoznawczego stało się jednak przedwczesne, skoro Sądy *meriti* rozpatrywały jedynie samą zasadność zgłoszonych roszczeń (o wynagrodzenie i informacyjne), wydając wyrok wstępny. Taki ograniczony przedmiotowo zakres orzekania wyraźnie wyjaśniono w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku (por. s. 4 uzasadnienia). Omawiany zarzut naruszenia art. 110 prawa autorskiego nie może brany zatem pod uwagę w obecnym postępowaniu kasacyjnym.

3. Należy stwierdzić, że w rozpoznawanej sprawie nie była kwestionowana legitymacja bierna stron pozwanej. Przesądzono ją w treści uzasadnienia Sądów *meriti*, skoro ustalono, że pozwany jako wydawca dokonywał reprodukowania (zwielokrotniania) utworu audiowizualnego (s. 6-7 uzasadnienia zaskarżonego wyroku). Legitymacja ta ponadto została wyraźnie przyznana w oświadczeniu pełnomocnika strony pozwanej w toku rozprawy kasacyjnej. Jeżeli w zezwoleniu z dnia 23 października 1998 r. przy określaniu pól możliwych eksploatacji wskazanych wcześniej utworów użyto formuły ich „zwielokrotniania”, to Sądy *meriti* trafnie przyjęły, że obejmuje ona także „reprodukovanie” tych utworów w rozumieniu art. 70 ust. 2 pkt 4 prawa autorskiego, w tym także zwielokrotnianie utworu (filmu) na płytkach DVD i sprzedawanie ich odbiorcom indywidualnym wraz z egzemplarzami czasopisma. Pozwany zatem nie kwestionował istnienia samego roszczenia o wynagrodzenie, negował natomiast to, że strona powodowa jako ozz była uprawniona do dochodzenia od niego tzw. dodatkowego wynagrodzenia na podstawie art. 70 ust. 2 pkt 4 prawa autorskiego.

Dla rozstrzygnięcia o uprawnieniu strony powodowej do dochodzenia tzw. dodatkowego wynagrodzenia na podstawie art. 70 ust. 2 pkt 4 prawa autorskiego (obecnie art. 70 ust. 2¹ ust. 4 tego prawa), nie były niezbędne sugerowane w skardze rozważania dotyczące przesądzenia prawnego charakteru tych roszczeń (określanych przez stronę pozwaną jako "prawo do tantiemy ustawowej"), a przede wszystkim ich relacji do autorskiego prawa majątkowego do utworu jako prawa o charakterze bezwzględny. Sąd Apelacyjny wyjaśnił zresztą w niezbędnym zakresie samodzielny charakter omawianego prawa jako niezależnego od wynagrodzenia przysługującego na podstawie umowy z producentem za udział w tworzeniu utworu audiowizualnego albo za włączenie do takiego utworu dzieła wcześniej już istniejącego. Chodzi tu o wynagrodzenie dodatkowe, przyznawane z racji określonej eksploatacji utworu, przy czym może ono być dochodzone jedynie za pośrednictwem ozz (art. 70 ust. 3 prawa autorskiego). Nie przekonywuje - prezentowana już w postępowaniu apelacyjnym - próba wykazania, że w art. 70 ust. 2 pkt 4 prawa autorskiego wspomina się jedynie o osobnej kategorii "innego uprawnienia" powstającego *ex lege*, do którego nie miałyby - według strony skarżącej - zastosowania art. 70 ust. 3, art. 104 ust. 1 i art. 105 ust. 1 prawa autorskiego jako postanowienia zastrzeżone jedynie dla bezwzględnych praw autorskich (s. 6-7 skargi). Wystarczyło bowiem przesądzenie tego, czy wystąpiły o ogóle przesłanki powstania omawianego roszczenia ("prawo do tantiemy ustawowej"), wynikającego *ex lege* dla określonego kręgu autorów i czy objęte ono zostało - w razie zrealizowania się tych przesłanek - zezwoleniem wynikającym z odpowiedniej decyzji wydanej na podstawie art. 104 ust. 3 prawa autorskiego. Te elementy były badane przez Sądy *meriti* w toku postępowania rozpoznawczego przy uwzględnieniu treści decyzji Ministra Kultury i Sztuki z dnia 23 października 1998 r.

Jak wspomniano (pkt 1 uzasadnienia), strona skarżąca podważa stanowisko Sądów *meriti* w odniesieniu do zakresu upoważnienia strony powodowej do występowania na rzecz autorów tzw. utworów wkładowych do filmów (dołączanych do sprzedawanych czasopism) w związku z eksploatowaniem tych utworów w sposób określony w art. 70 ust. 2 pkt 4 prawa autorskiego (ich reprodukcja). Twierdzi bowiem, powołując się na treść decyzji z dnia 23 października 1998 r.,

że powód reprezentuje twórców utworów wkładowych wykorzystanych w utworze audiowizualnym jedynie w takim zakresie, w jakim te utwory eksploatowane są w sposób odrębny, zatem poza utworem audiowizualnym (pkt 30 i 35 skargi).

Tymczasem odmienne stanowisko Sądów *meriti* mogą usprawiedliwiać dokonane w sprawie ustalenia faktyczne i ogólna treść wspomnianej decyzji. Z ustaleń faktycznych wynika, że powód przedstawił odpowiednie metryki dołączanych do czasopism filmów, z których wynika, jakie utwory wkładowe, wspomniane w art. 70 ust. 2 praw autorskiego, zostały wykorzystane w tych filmach (utworach audiowizualnych). Powód ponadto przedstawił umowy zawarte z twórcami utworów wkładowych lub z ich następcami prawnymi świadczących o reprezentowaniu praw kontrahentów. W decyzji wymieniono typy utworów objętych zbiorowym zarządzaniem, przy czym stwierdzono dodatkowo, że zbiorowe zarządzanie obejmuje także wskazane tzw. utwory wkładowe w utworze audiowizualnym (pkt 6). Jednocześnie zaznaczono pola eksploatacji tych utworów, w tym m.in. - eksploatację polegającą na zwielokrotnianiu utworu (pkt b). Tak ogólnie ujęta treść omawianej decyzji świadczy o tym, że nie ma znaczenia sam przedmiotowy zakres eksploatacji utworu wkładowego określonego twórcy z punktu widzenia samego utworu audiowizualnego - odrębnie poza tym utworem lub łącznie w ramach tego utworu. Toteż podzielić należy ogólną uwagę Sądu Apelacyjnego, że brak w treści decyzji wyraźnego udzielenia powodowi upoważnienia do zbiorowego zarządzania prawami do utworu audiowizualnego jako całości pozostaje jednak bez znaczenia dla oceny czynnej legitymacji powoda w niniejszej sprawie (s. 8 uzasadnienia zaskarżonego wyroku).

Należy też zaznaczyć, że w powołanej decyzji nie wspomina się w ogóle o współtwórcach utworów. Można też stwierdzić, że treść decyzji z dnia 23 października 1998 r., wskazująca na typ utworów objętych zbiorowym zarządzaniem, na pola ich możliwej eksploatacji oraz wyznaczająca krąg twórców korzystających z ochrony prawnej (każdy twórca, nie tylko współautor) może stanowić odpowiednią podstawę domniemania prawnego określonego w art. 105 ust. 1 prawa autorskiego o przysługiwaniu stronie powodowej legitymacji czynnej w obecnym sporze. Sądy *meriti* trafnie przy tym stwierdziły,

że domniemanie to nie zostało skutecznie obalone przez stronę przeciwną (s. 10 uzasadnienia zaskarżonego wyroku).

W tej sytuacji należy stwierdzić bezzasadność zarzutów naruszenia przepisów art. 70 ust. 3 w zw. z art. 70 ust. 2 pkt i art. 104 ust. 1 (wersji z 2006 r.), art. 70 ust. 2¹ pkt 4, art. 99 w zw. z art. 70 ust. 2 i art. 70 ust. 2 pkt 4 (wersji z 2006 r.) oraz art. 105 ust. 1 prawa autorskiego. Należało zatem oddalić skargę kasacyjną jako nieuzasadnioną (art. 398¹⁴ k.p.c.).

jw

kc